

Kandungan

BAHAGIAN I · REALITI SEBENAR TRADING SAHAM	11
Bab 1 — Trading Bukan Jalan Pintas Menjadi Kaya	12
Bab 2 — Memahami Permainan Bursa Malaysia	24
Bab 3 — Kenapa Trader Yang Betul Analisisnya Masih Boleh Rugi	43
BAHAGIAN II · PSIKOLOGI DI SEBALIK BUY DAN SELL	54
Bab 4 — Musuh Utama Trader Ada Dalam Kepala Sendiri	55
Bab 5 — FOMO, Revenge Trading dan Keinginan Untuk Sentiasa Betul	67
Bab 6 — Psikologi Ramai: Bagaimana Market Crowd Menggerakkan Harga	80
Bab 7 — Disiplin Yang Boleh Diukur	92
BAHAGIAN III · MEMBACA BAHASA HARGA DAN VOLUME	103
Bab 8 — Apa Yang Candlestick Sebenarnya Beritahu Kita	104
Bab 9 — Support, Resistance dan Kawasan Konflik	114
Bab 10 — Trend, Trading Range dan False Breakout	125
Bab 11 — Volume: Siapa Yang Benar-Benar Menyokong Pergerakan Harga?	138
Bab 12 — Masa dan Multiple Timeframe	150
BAHAGIAN IV · MEMBINA ANALISIS TEKNIKAL YANG OBJEKTIF	159
Bab 13 — Moving Average Sebagai Penunjuk Trend	160
Bab 14 — Memahami Momentum Melalui MACD	172
Bab 15 — RSI dan Stochastic Tanpa Terperangkap Dengan Overbought/Oversold	183
Bab 16 — Force Index, OBV dan Pengesahan Volume	193
Bab 17 — Market Breadth: Adakah Seluruh Bursa Sedang Naik?	204
BAHAGIAN V · MEMBINA SISTEM TRADING YANG BOLEH DIULANG	214
Bab 18 — Daripada Idea Trading Kepada Trading Setup	215
Bab 19 — Trading Dengan Tiga Lapisan Timeframe	225
Bab 20 — Menggunakan Impulse System Sebagai Penapis Keputusan	238
Bab 21 — Trend Continuation dan Pullback Entries	249
Bab 22 — Breakout, Reversal dan Market Regime	261
Bab 23 — Screener, Backtesting dan Paper Trading	272
BAHAGIAN VI · PENGURUSAN RISIKO DAN PERLINDUNGAN MODAL	284

Bab 24 — Position Sizing: Berapa Banyak Saham Patut Dibeli?	285
Bab 25 — Stop Loss, Gap Down dan Risiko Yang Tidak Kelihatan	297
Bab 26 — Peraturan 2%, 6% dan Had Kerugian Portfolio	310
Bab 27 — Mengurus Drawdown dan Membina Semula Akaun	322
BAHAGIAN VII · EXECUTION DAN TRADE MANAGEMENT	333
Bab 28 — Sebelum Tekan Buy: Pelan Entry, Target dan Stop	334
Bab 29 — Mengurus Position Selepas Entry	345
Bab 30 — Bila Tidak Trading Adalah Keputusan Terbaik	355
BAHAGIAN VIII · MENJADI TRADER YANG SISTEMATIK	363
Bab 31 — Membina Trading Journal Yang Benar-Benar Berguna	364
Bab 32 — Mengukur Kualiti Trading, Bukan Sekadar Profit	374
Bab 33 — Pelan 90 Hari Untuk Membina Trading Discipline	386
<i>Lampiran A — Formula Trading dan Risk Management</i>	<i>397</i>
<i>Lampiran B — Glosari Istilah Trading Bursa</i>	<i>405</i>
<i>Lampiran C — Templat Trading Plan</i>	<i>412</i>
<i>Lampiran D — Templat Trading Journal dan Post-Trade Review</i>	<i>416</i>
<i>Lampiran E — Lembaran Kerja Position Sizing</i>	<i>420</i>
<i>Lampiran F — Senarai Semak Harian dan Mingguan</i>	<i>424</i>
<i>Lampiran G — Contoh Rulebook Sistem Trading</i>	<i>427</i>
<i>Jawapan Uji Kefahaman</i>	<i>432</i>
<i>Lampiran H — Rujukan dan Nota Sumber</i>	<i>452</i>
<i>Lampiran I — Indeks Rajah dan Penghargaan Data</i>	<i>467</i>

BAHAGIAN I

Realiti Sebenar Trading Saham

Bab 1 — Trading Bukan Jalan Pintas Menjadi Kaya

OBJEKTIF PEMBELAJARAN

Selepas membaca bab ini, anda sepatutnya boleh:

- Membezakan pelaburan, spekulasi dan pengambilan risiko secara profesional.
- Menerangkan kenapa kelangsungan modal lebih penting daripada keuntungan besar sekali-sekala.
- Mengira berapa peratus keuntungan diperlukan untuk memulihkan sesuatu kerugian.
- Menilai sama ada jangkaan anda terhadap trading realistik dengan masa, modal dan kemahiran yang ada.
- Memahami apa yang buku ini cuba ajar — dan apa yang ia tidak janjikan.

Hampir setiap orang yang membuka akaun CDS buat kali pertama membawa satu gambaran di kepala. Ada yang terbayang skrin penuh carta hijau, ada yang teringat tangkapan skrin keuntungan kawan dalam kumpulan WhatsApp, ada yang baru selesai menonton video "cara saya jana pendapatan dari saham sambil kerja makan gaji". Gambaran itu jarang sekali termasuk hari-hari biasa seorang trader: menunggu setup yang tidak muncul, memotong kerugian kecil berkali-kali, dan menulis catatan selepas pasaran tutup.

Bab ini tidak bertujuan mematahkan semangat. Tujuannya ialah meletakkan trading di tempat yang betul — sebagai satu bentuk pengambilan risiko yang boleh dipelajari dan diurus, bukan sebagai jalan pintas.

Tiga cara memegang risiko saham

Apabila anda membeli saham di Bursa Malaysia, anda sebenarnya memilih satu daripada beberapa "permainan" yang berbeza, walaupun butang Buy pada aplikasi kelihatan sama.

Pelabur membeli sebahagian daripada perniagaan. Pulangan jangka panjangnya datang terutamanya daripada pertumbuhan keuntungan syarikat dan dividen. Pelabur boleh bertahan melalui turun naik harga kerana fokusnya ialah nilai perniagaan dalam tempoh beberapa tahun.

Spekulator membeli kerana menjangkakan harga akan naik dalam tempoh yang lebih singkat — beberapa hari, minggu atau bulan — selalunya kerana cerita, berita, momentum atau pergerakan crowd. Spekulasi bukan semestinya salah. Masalahnya, ramai spekulator tidak sedar bahawa mereka sedang berspekulasi. Mereka menyangka mereka "melabur" dalam saham yang sedang hangat, tanpa pelan keluar.

Pengambil risiko profesional — sama ada trader institusi, pengurus dana atau individu yang sistematik — juga mengambil kedudukan jangka pendek atau sederhana. Bezanya, setiap keputusan dibuat dalam rangka kerja yang jelas: berapa banyak modal yang boleh hilang dalam satu trade, apa yang membatalkan idea trade, dan bagaimana prestasi diukur selepas itu.

DEFINISI

Trading dalam buku ini bermaksud membeli dan menjual saham dalam tempoh yang lebih pendek daripada pelaburan jangka panjang, berdasarkan pelan yang ditulis lebih awal, dengan risiko yang ditetapkan sebelum entry dan prestasi yang direkodkan selepas exit.

Buku ini menulis untuk kumpulan ketiga — atau lebih tepat, untuk anda yang mahu bergerak daripada spekulasi tanpa struktur kepada pengambilan risiko yang lebih berdisiplin.

Dari mana datangnya pulangan?

Sumber pulangan mempengaruhi cara kita sepatutnya berfikir.

Bagi pemegang saham jangka panjang, jika syarikat menjana keuntungan dan membayar dividen, wujud "kek" yang membesar dari masa ke masa. Dalam jangka panjang, pemegang saham secara keseluruhan boleh berkongsi kek itu.

Bagi trader jangka pendek, keadaannya berbeza. Dalam tempoh beberapa hari, harga lebih banyak digerakkan oleh perubahan permintaan dan penawaran — siapa yang lebih terdesak untuk membeli atau menjual. Keuntungan seorang trader dalam tempoh pendek sebahagian besarnya datang daripada peserta lain yang membeli atau menjual pada harga yang kurang baik. Tambah pula kos urus niaga —

brokerage, yuran penjelasan (clearing fee) dan duti setem — maka kumpulan trader jangka pendek secara purata bermula dengan kelebihan negatif sebelum analisis pun bermula. Bab 2 dan Bab 3 akan menunjukkan angka sebenar kos ini dalam ringgit.

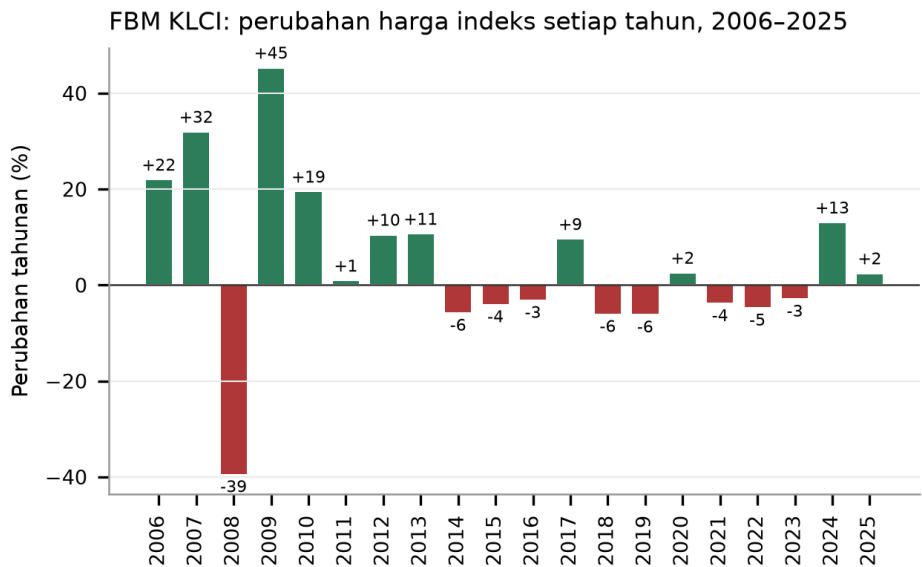
Implikasinya mudah tetapi penting: menjadi trader "purata" tidak cukup. Untuk sekadar pulang modal selepas kos, keputusan anda perlu lebih baik daripada purata peserta yang anda bersaing dengannya — termasuk institusi yang mempunyai data, kos rendah dan disiplin yang dipaksa oleh pengurus risiko mereka.

APA YANG CARTA TIDAK BERITAHU

Tangkapan skrin keuntungan di media sosial menunjukkan satu trade, pada satu hari, tanpa kos, tanpa saiz modal dan tanpa senarai trade yang rugi. Ia tidak memberitahu anda apa-apa tentang prestasi orang itu selepas 100 trade.

Pasaran tidak bergerak dalam garis lurus

Satu cara untuk membina jangkaan realistik ialah melihat pasaran itu sendiri. Rajah 1.1 menunjukkan perubahan harga FBM KLCI setiap tahun dari 2006 hingga 2025, dikira daripada data indeks sebenar.

Rajah 1.1 — Perubahan tahunan FBM KLCI, 2006–2025. Dalam 20 tahun ini, indeks ditutup lebih rendah dalam 9 tahun. Tahun terbaik ialah 2009 (+45.2%), sejezus selepas tahun terburuk, 2008 (–39.3%). Antara 2014 dan 2023, indeks mencatat penurunan dalam lapan daripada sepuluh tahun. Indeks ini ialah indeks harga dan tidak termasuk dividen, jadi pulangan sebenar pemegang saham jangka panjang adalah lebih tinggi daripada yang ditunjukkan.

ID Rajah	CHART-CH01-001	Syarikat	FTSE Bursa Malaysia KLCI (indeks harga)
Simbol Bursa	FBMKLCI	Bursa / Penyedia	FTSE Russell / Bursa Malaysia
Timeframe	1D → tahunan	Tempoh	2005-12-30 hingga 2025-12-31
Indikator	Tiada (perubahan harga tahunan)	Sumber data	TradingView MCP
Dijana oleh	Python (matplotlib) — scripts/generate_charts.py	Tarikh dijana	2026-10-17
Pelarasan	Paras indeks (pelarasan tidak berkenaan)		
Objektif pembelajaran	Menunjukkan bahawa pulangan tahunan pasaran berubah-ubah dan tahun negatif adalah perkara biasa.		
Kaveat penting	Indeks harga — tidak termasuk dividen. Tahun berasaskan harga tutup hari dagangan terakhir setiap tahun.		

Ada dua pengajaran di sini.

Pertama, tahun yang negatif bukan kejadian luar biasa. Seorang trader yang hanya tahu berdagang dalam pasaran menaik akan menghabiskan sebahagian besar masanya dalam keadaan yang tidak sesuai dengan kaedahnya. Bab 22 dan Bab 30 akan membincangkan bila kaedah tertentu patut digunakan dan bila lebih baik berdiri di tepi.

Kedua, pergerakan besar datang tanpa jadual. Pada 29 Oktober 2008, FBM KLCI ditutup kira-kira 45% di bawah paras tertingginya pada Januari 2008, dan indeks hanya kembali ke paras puncak itu pada November 2010 — hampir tiga tahun kemudian (Rajah 27.1 dalam Bab 27 menunjukkan keseluruhan sejarah drawdown

indeks ini). Dalam tempoh begitu, trader yang terlalu besar saiz posisinya bukan sahaja rugi; dia mungkin tidak lagi mempunyai modal untuk menggunakan peluang apabila pasaran pulih.

Matematik yang menjadikan kelangsungan lebih penting

Pertimbangkan soalan ini: jika akaun anda turun 50%, berapa peratus keuntungan diperlukan untuk kembali ke modal asal?

Jawapan naluri ramai orang ialah 50%. Jawapan sebenarnya ialah 100%.

FORMULA

Keuntungan diperlukan untuk pulih (%) = Kerugian (%) ÷ (100 – Kerugian (%))
× 100

CONTOH KIRAAN

Akaun RM20,000 rugi 50% → baki RM10,000. Untuk kembali ke RM20,000, baki RM10,000 perlu bertambah RM10,000. $RM10,000 \div RM10,000 = 100\%$.

Jadual berikut dikira menggunakan formula di atas:

Kerugian akaun	Keuntungan diperlukan untuk pulih
10%	11.1%
20%	25.0%
25%	33.3%
33%	49.3%
40%	66.7%
50%	100.0%
60%	150.0%
75%	300.0%
90%	900.0%

Perhatikan bagaimana jurang itu melebar apabila kerugian membesar. Kerugian 10% hampir simetri; kerugian 50% memerlukan akaun berganda; kerugian 75% memerlukan akaun naik empat kali ganda. Inilah sebab trader yang bertahan lama biasanya lebih obses tentang kerugian daripada keuntungan.

Hal ini menjelaskan satu prinsip yang akan berulang sepanjang buku ini: **matlamat pertama trader ialah kekal dalam permainan**. Keuntungan besar sekali-sekala tidak bermakna jika satu kesilapan besar boleh memadam kerja beberapa tahun.

SENARIO HIPOTETIKAL

Senario hipotetikal — watak dan angka adalah rekaan untuk tujuan pembelajaran.

Dua orang kawan, Farid dan Mei Ling, masing-masing bermula dengan RM20,000 dan membuat 20 trade dalam setahun.

Farid mempunyai banyak trade yang menang. Dalam 19 trade pertama, dia menang 14 kali dengan purata keuntungan 3% akaun dan rugi 5 kali dengan purata 1% akaun. Tetapi dia tidak menggunakan stop loss, dan pada trade ke-20 dia "tunggu harga balik" pada sebuah kaunter yang kemudiannya jatuh mendadak selepas pengumuman keputusan kewangan yang lemah. Kerugian trade itu bersamaan 40% daripada akaunnya.

Mei Ling menang lebih jarang — hanya 9 daripada 20 trade — tetapi setiap kerugiannya dihadkan kepada kira-kira 1% akaun, manakala trade yang menang purata 2.5% akaun.

Jika dikira secara kasar (mengabaikan kesan pengkompaunan): - Farid: $14 \times 3\% - 5 \times 1\% = +37\%$ selepas 19 trade, kemudian -40% pada trade ke-20, jadi **-3%** untuk tahun itu — dan jika dikira secara kompaun, kerugian 40% itu memerlukan keuntungan 66.7% hanya untuk kembali ke paras sebelum trade tersebut. - Mei Ling: $9 \times 2.5\% - 11 \times 1\% = 22.5\% - 11\% = +11.5\%$ sebelum kos.

Siapa yang kelihatan lebih "pandai pilih saham" dalam kumpulan WhatsApp? Mungkin Farid. Siapa yang lebih berkemungkinan masih trading lima tahun lagi? Besar kemungkinan Mei Ling.

Senario ini sengaja dipermudahkan, tetapi coraknya sangat biasa: akaun jarang musnah kerana satu siri kerugian kecil yang terkawal. Akaun musnah kerana satu atau dua kerugian besar yang tidak dirancang.

Apa yang dikatakan oleh bukti tentang trader aktif

Tidak ada statistik rasmi yang boleh dipercayai tentang berapa peratus trader runcit di Bursa Malaysia yang untung secara konsisten. Angka seperti "90% trader rugi" sering diulang di internet tetapi jarang disertai sumber. Buku ini tidak akan mencipta angka sedemikian.

Yang ada ialah kajian akademik dari pasaran lain yang mempunyai data lengkap. Kajian paling terkenal menggunakan rekod semua urus niaga di Bursa Saham Taiwan. Barber, Lee, Liu dan Odean (2014) mendapati bahawa kurang daripada 1% populasi day trader di sana mampu menjana keuntungan secara konsisten dan boleh diramal selepas yuran. Kajian lain oleh Barber dan Odean (2000) terhadap akaun pelabur runcit di Amerika Syarikat menunjukkan bahawa isi rumah yang paling kerap berdagang memperoleh pulangan bersih yang lebih rendah berbanding mereka yang berdagang paling jarang, sebahagian besarnya kerana kos dan keputusan yang dipengaruhi keyakinan berlebihan.

Kita perlu berhati-hati: Taiwan dan Amerika Syarikat bukan Malaysia, dan day trading bukan satu-satunya bentuk trading. Namun pengajaran umumnya selari dengan logik kos yang telah dibincangkan: aktiviti yang kerap, kos yang berulang dan keyakinan berlebihan ialah gabungan yang merugikan.

NOTA TRADER

Apabila seseorang menjual kursus atau kumpulan isyarat dengan menunjukkan rekod kemenangan, tanya tiga soalan: (1) Adakah rekod itu termasuk semua trade, bukan hanya yang untung? (2) Berapakah saiz modal dan kos yang diambil kira? (3) Bolehkah rekod itu disahkan oleh pihak ketiga? Bab 6 akan membincangkan cara menilai "sifu" dan kumpulan tip dengan lebih terperinci.

Bajet masa yang realistik untuk trader sambilan

Kebanyakan pembaca buku ini bekerja sepenuh masa. Itu bukan kelemahan — malah ia boleh menjadi kelebihan, kerana anda tidak bergantung kepada keuntungan trading untuk membayar bil bulanan. Tetapi ia menentukan gaya trading yang sesuai.

Pasaran saham Bursa beroperasi dalam dua sesi: sesi pagi dari 9:00 pagi hingga 12:30 tengah hari, dan sesi petang dari 2:30 petang hingga 4:45 petang, diikuti fasa pra-tutup, lelongan penutup pada 4:50 petang dan fasa *trading at last* sehingga 5:00 petang [S-001], [S-014]. Seorang pekerja pejabat jarang dapat memerhati skrin sepanjang tempoh itu. Bab 2 akan menerangkan setiap fasa ini.

Gaya yang lebih realistik bagi trader sambilan ialah **swing trading** berasaskan carta harian dan mingguan, dengan analisis dilakukan selepas pasaran tutup atau pada hujung minggu, dan pesanan (order) dimasukkan lebih awal. Satu bajet masa mingguan yang munasabah mungkin kelihatan seperti ini:

Aktiviti	Masa anggaran seminggu
Semakan pasaran dan pengumuman korporat selepas pasaran tutup	15–20 minit sehari
Imbasan watchlist dan kemas kini pelan trade	1–2 jam (hujung minggu)
Mencatat trading journal	10 minit bagi setiap trade
Semakan prestasi mingguan	30–45 minit
Pembelajaran berstruktur (membaca, latihan carta)	1–2 jam

Jumlahnya mungkin empat hingga enam jam seminggu. Jika jadual anda tidak membenarkan masa ini, itu bukan alasan untuk trading secara rambang; itu petanda bahawa saiz dan kekerapan trading anda perlu lebih kecil, atau pendekatan pelaburan jangka panjang mungkin lebih sesuai buat masa ini.

SEMAK RISIKO

Jangan sekali-kali menggunakan wang yang diperlukan untuk komitmen asas — sewa, ansuran rumah, simpanan kecemasan atau wang yang dipinjam — sebagai modal trading. Modal trading ialah wang yang boleh anda kehilangan sebahagian besarnya tanpa menjejaskan kehidupan harian dan keluarga.

Profesional bermula dengan proses, bukan ramalan

Jika kita meringkaskan perbezaan antara spekulator rambang dan trader yang sistematik, ia jarang tentang siapa yang lebih tepat meneka arah harga. Perbezaannya terletak pada proses.

Trading sebagai proses keputusan profesional

Rajah 1.2 — Trading sebagai proses keputusan profesional. Trading yang sistematik ialah kitaran keputusan yang berulang. Keuntungan sesuatu trade kurang penting daripada kualiti setiap langkah dalam kitaran ini.

Ilustrasi konsep — bukan data harga sebenar.

Setiap langkah dalam kitaran ini mempunyai bahagian khusus dalam buku:

- **Membaca keadaan pasaran** — Bahagian III dan IV (harga, volume, indikator, market breadth).
- **Mengenal pasti setup** — Bahagian V (daripada idea kepada setup yang boleh diulang).
- **Menetapkan risiko** — Bahagian VI (position sizing, stop loss, had kerugian bulanan).
- **Melaksana dan mengurus** — Bahagian VII.
- **Merekod dan menilai** — Bahagian VIII.

Bahagian II, tentang psikologi, berada lebih awal kerana semua langkah di atas boleh runtuh apabila emosi mengambil alih. Ramai trader mempunyai strategi yang munasabah tetapi tidak mampu mengikutnya ketika harga bergerak menentang mereka.

Apa yang buku ini akan dan tidak akan lakukan

Buku ini **akan**:

- Menerangkan mekanisme Bursa Malaysia yang memberi kesan langsung kepada keputusan trading — kos, saiz tick, lot, sesi, had harga dan tindakan korporat.

- Menunjukkan carta sebenar saham Bursa, termasuk contoh di mana setup gagal.
- Mengajar pengiraan risiko dan saiz posisi dalam ringgit, langkah demi langkah.
- Memperkenalkan kaedah yang dinamakan dan diiktiraf, seperti Triple Screen dan Impulse System yang dibangunkan oleh Alexander Elder, dengan atribusi yang betul, serta menguji atau menggambarkannya menggunakan data Bursa.
- Memberi templat pelan trade, trading journal dan pelan latihan 90 hari.

Buku ini **tidak akan**:

- Menjanjikan pendapatan, kadar kemenangan atau "kebebasan kewangan".
- Mengesyorkan saham tertentu untuk dibeli atau dijual.
- Mengajar penggunaan leverage, contra spekulatif atau wang pinjaman.
- Mendakwa bahawa mana-mana indikator atau corak menjamin pergerakan harga seterusnya.

Kesilapan Lazim

KESILAPAN LAZIM

- **Menganggap trading sebagai sumber pendapatan bulanan sejak hari pertama.** Tekanan untuk "mesti untung bulan ini" mendorong saiz posisi yang terlalu besar dan trade yang dipaksa.
- **Menilai kemahiran berdasarkan beberapa trade.** Lima trade untung berturut-turut boleh berlaku secara kebetulan; ia bukan bukti strategi yang baik.
- **Memberi tumpuan kepada pemilihan saham sahaja.** Pengurusan saiz, stop dan exit selalunya lebih menentukan hasil akhir daripada saham yang dipilih.
- **Mengabaikan kos.** Brokerage minimum dan duti setem kelihatan kecil, tetapi ia berulang pada setiap trade.
- **Meniru gaya hidup trader di media sosial.** Anda tidak nampak modal sebenar, sumber pendapatan lain atau kerugian mereka.

Senarai Semak

- ☐ Saya tahu sama ada saya sedang melabur, berspekulasi atau trading dengan pelan.
- ☐ Modal trading saya ialah wang yang boleh hilang tanpa menjejaskan keperluan asas.

- ☐ Saya faham berapa peratus keuntungan diperlukan untuk memulihkan kerugian 25% dan 50%.
- ☐ Saya mempunyai sekurang-kurangnya empat jam seminggu untuk analisis, rekod dan semakan.
- ☐ Saya bersedia menilai prestasi selepas puluhan trade, bukan selepas satu atau dua.

Uji Kefahaman

1. Apakah perbezaan utama antara sumber pulangan seorang pelabur jangka panjang dan seorang trader jangka pendek?
2. Akaun RM15,000 turun kepada RM9,000. Berapakah peratus kerugian, dan berapa peratus keuntungan diperlukan untuk kembali ke RM15,000?
3. Berdasarkan Rajah 1.1, kenapa trader yang hanya tahu berdagang ketika pasaran naik akan menghadapi masalah?
4. Kenapa kumpulan trader jangka pendek secara purata bermula dengan kelebihan negatif?
5. Dalam senario Farid dan Mei Ling, faktor apakah yang paling menentukan perbezaan hasil mereka?

Latihan

Tulis jawapan kepada soalan berikut dalam buku nota atau fail yang akan anda jadikan trading journal (Bab 31):

1. Kenapa saya mahu trading? Senaraikan tiga sebab yang jujur, termasuk sebab emosi.
2. Berapakah modal yang saya sanggup kehilangan sepenuhnya tanpa menjejaskan keluarga? Tulis dalam ringgit.
3. Berapa jam seminggu saya benar-benar ada untuk trading, termasuk analisis dan rekod?
4. Jika akaun saya turun 20% dalam tiga bulan pertama, apa yang akan saya lakukan? Tulis keputusan itu sekarang, ketika anda tenang.

Simpan jawapan ini. Anda akan kembali kepadanya dalam Bab 33.

Rumusan

Trading ialah satu bentuk pengambilan risiko yang boleh dipelajari, tetapi ia bukan jalan pintas. Bagi trader jangka pendek, kos dan persaingan menjadikan prestasi "purata" tidak mencukupi. Pasaran sendiri bergerak tidak sekata: dalam 20 tahun, FBM KLCI ditutup lebih rendah dalam 9 tahun, dan penurunan 2008 mengambil hampir tiga tahun untuk dipulihkan. Matematik pemulihan menunjukkan kenapa mengelak kerugian besar lebih penting daripada mengejar keuntungan besar. Trader yang bertahan membina proses: membaca pasaran, memilih setup, menetapkan risiko, melaksana, mengurus dan menilai. Bab-bab seterusnya membina setiap bahagian proses itu, bermula dengan memahami bagaimana Bursa Malaysia sebenarnya berfungsi.

Bab 2 — Memahami Permainan Bursa Malaysia

OBJEKTIF PEMBELAJARAN

Selepas membaca bab ini, anda sepatutnya boleh:

- Membezakan Pasaran Utama, Pasaran ACE dan Pasaran LEAP, serta menerangkan kesan lot dan saiz tick terhadap trade anda.
- Menerangkan fasa sehari dagangan Bursa, lelongan pembukaan dan penutupan, serta cara order dipadankan.
- Mengira kos pergi-balik sesuatu trade dalam ringgit dan dalam tick, termasuk kesan spread dan slippage.
- Menerangkan T+2, contra, had harga, halt, penggantungan dan pertanyaan UMA.
- Membaca kesan tindakan korporat dan tarikh ex pada carta, serta mengenal pasti instrumen berisiko lebih tinggi.

Ramai trader baru mempelajari corak carta sebelum memahami peraturan permainan. Di Bursa Malaysia, peraturan seperti saiz lot, saiz tick, lelongan penutupan dan kos minimum broker membentuk setiap trade — sering kali lebih daripada indikator yang anda gunakan.

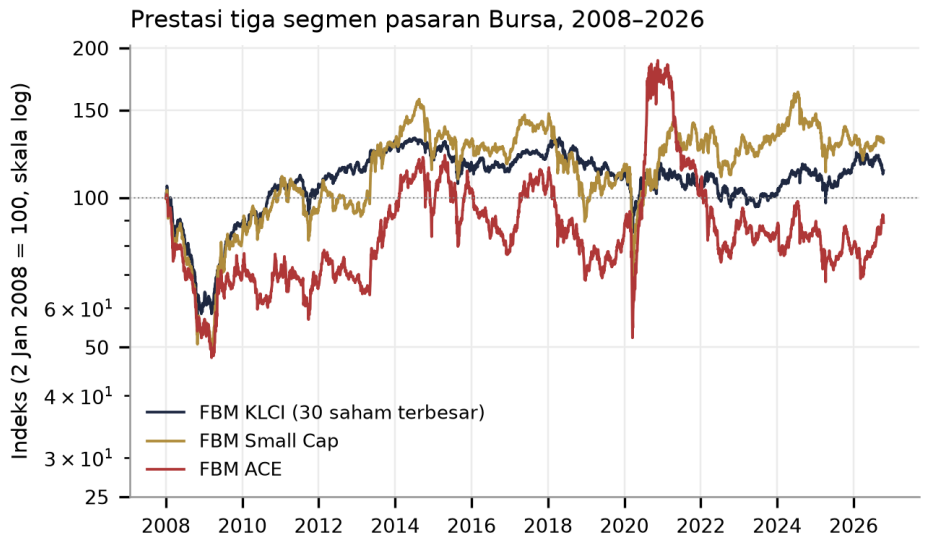
Bab ini ialah bab rujukan; anda tidak perlu menghafalnya sekali baca. Peraturan yang boleh berubah dinyatakan bersama tarikh dan sumbernya — semak semula sebelum bergantung kepadanya.

Tiga pasaran: Utama, ACE dan LEAP

Bursa mempunyai tiga pasaran penyenaraian [S-019]. **Pasaran Utama** (Main Market) untuk syarikat yang lebih besar dan mantap; syarikat perlu lulus ujian keuntungan, ujian permodalan pasaran (sekurang-kurangnya RM500 juta semasa penyenaraian) atau ujian infrastruktur. **Pasaran ACE** untuk syarikat kecil dan sederhana, tanpa syarat rekod keuntungan minimum, tetapi wajib dibimbing oleh

Penaja (Sponsor). **Pasaran LEAP** ialah pasaran pemula untuk PKS dan hanya terbuka kepada Pelabur Sofistikated [S-020] — kebanyakan pembaca buku ini tidak layak membelinya, jadi kita tidak akan membincangkannya lagi.

Saham ACE tidak "lebih berisiko mengikut peraturan". Ia cuma tidak perlu melepasi halangan keuntungan semasa disenaraikan. Dalam praktik, saham ACE cenderung lebih kecil, buku ordernya lebih nipis dan spread peratusnya lebih lebar. Rajah 2.1 menunjukkan bahawa "pasaran" bukan satu benda yang bergerak serentak.

Rajah 2.1 — Tiga segmen pasaran, 2008–2026. Ketiga-tiga indeks dinormalkan kepada 100 pada 2 Januari 2008. Pada 14 Oktober 2026, FBM KLCI berada pada 113.4, FBM Small Cap pada 129.1 dan FBM ACE pada 89.1. Indeks ACE melonjak ke 188.9 pada 16 November 2020, kemudian jatuh ke 67.7 pada 9 April 2025 — penurunan 64% dari puncak. Ketiga-tiganya ialah indeks harga tanpa dividen, dan komposisi setiap indeks berubah dari semasa ke semasa.

ID Rajah	CHART-CH02-001	Syarikat	FTSE Bursa Malaysia KLCI, Small Cap dan ACE Index
Simbol Bursa	FBMKLCI, FBMSCAP, FBMMES	Bursa / Penyedia	FTSE Russell / Bursa Malaysia
Timeframe	1D	Tempoh	2008-01-02 hingga 2026-10-14
Indikator	Tiada (indeks dinormalkan)	Sumber data	TradingView MCP
Dijana oleh	Python (matplotlib) — scripts/generate_charts.py	Tarikh dijana	2026-10-17
Pelarasan	Paras indeks (pelarasan tidak berkenaan)		
Objektif pembelajaran	Menunjukkan bahawa 'pasaran' bukan satu benda: saham besar, kecil dan ACE boleh bergerak sangat berbeza.		
Kaveat penting	Indeks harga, tanpa dividen. Siri FBM ACE dan Small Cap mempunyai beberapa hari data hilang (dikenal pasti dalam laporan validasi).		

Lot, odd lot dan harga satu lot

Saham didagangkan dalam **lot papan** (board lot) 100 unit; kuantiti 1–99 unit ialah **odd lot** dan didagangkan dalam Pasaran Odd Lot yang berasingan, dengan jadual waktu yang sama [S-002], [S-014]. Odd lot berguna untuk menjual baki pecahan selepas terbitan bonus, tetapi bukannya nipis dan harganya boleh jauh daripada harga lot biasa. Sokongan aplikasi broker untuk odd lot berbeza: contohnya, setakat Oktober 2026 Rakuten Trade membenarkan pesanan serendah 1 unit dan moomoo Malaysia menyediakan jenis pesanan khusus untuk odd lot [S-089], [S-090]. Semak aplikasi broker anda sendiri.

Lot 100 unit kelihatan remeh, tetapi bagi akaun kecil ia menentukan apa yang boleh dibeli:

Harga saham	Harga satu lot	Lot maksimum dengan tunai RM5,000 (termasuk kos beli MKI)
RM0.50	RM50	99 lot
RM5.00	RM500	9 lot
RM15.00	RM1,500	3 lot
RM50.00	RM5,000	0 lot (RM5,000 + kos RM14.50 melebihi tunai)

Masalahnya lebih ketara apabila had risiko digunakan. Katakan akaun RM5,000 dengan had risiko 1% (RM50), membeli saham RM15.00 dengan stop pada RM14.70 dan andaian slippage satu tick (keluar pada RM14.68). Satu lot sahaja sudah berisiko $\text{RM32 harga} + \text{kos beli RM10.45} + \text{kos jual RM10.44} = \text{RM52.89}$ — melebihi RM50. Jawapannya: tiada trade. Bab 24 akan membina kaedah saiz posisi sepenuhnya.

Saiz tick: langkah harga yang tidak sama

Harga saham bergerak dalam langkah minimum yang dipanggil **tick** atau bida minimum. Jadual semasa (berkuat kuasa sejak 3 Ogos 2009 dan masih sama dalam Manual Dagangan v39, 2026) [S-002], [S-014], [S-044]:

Julat harga	Saiz tick	Contoh harga	Satu tick sebagai % harga
Bawah RM1.00	0.5 sen	RM0.100 / RM0.300 / RM0.995	5.0% / 1.67% / 0.50%
RM1.00 – RM9.99	1 sen	RM1.00 / RM5.00 / RM9.99	1.0% / 0.20% / 0.10%
RM10.00 – RM99.98	2 sen	RM10.00 / RM50.00	0.20% / 0.04%
RM100.00 ke atas	10 sen	RM100.00	0.10%

Perhatikan dua lompatan. Pada RM0.995, satu tick ialah 0.50%; satu tick kemudian, pada RM1.00, satu tick menjadi 1.0%. Pada RM9.99 satu tick ialah 0.10%; pada RM10.00 ia 0.20%. Sempadan ini kadangkala menjadi paras "melekit" kerana langkah harga berubah di situ. Rajah 2.6 kemudian menunjukkan Maybank turun di bawah RM10 pada 29 September 2026 — harga yang sebelumnya bergerak 2 sen setiap langkah (RM10.16, RM10.14) mula dicetak dalam langkah 1 sen (RM9.99, RM9.95, RM9.87).

Implikasinya praktikal: stop "satu tick" pada saham 10 sen ialah stop 5%. Stop berasaskan peratus atau ATR mesti dibundarkan kepada harga tick yang sah, dan carta saham penny kelihatan bergerigi kerana harganya melompat dalam langkah besar.

Sehari di Bursa: sesi, lelongan dan giliran

Sehari dagangan Bursa bukan satu aliran berterusan dari pagi hingga petang. Ia ada dua sesi, dua lelongan pembukaan dan satu lelongan penutupan [S-001], [S-014]:

Masa (MYT)	Fasa	Apa yang berlaku
8:30–9:00 pagi	Pra-pembukaan	Order boleh dimasukkan, diubah atau dibatalkan, tetapi tiada padanan. Harga Pembukaan Teori (TOP) dipaparkan.
9:00 pagi	Lelongan pembukaan	Order dipadankan pada harga pembukaan, kemudian dagangan berterusan bermula.
9:00 pagi–12:30 tgh	Dagangan berterusan	Padanan berterusan.
12:30–2:00 ptg	Rehat tengah hari	Tiada dagangan.
2:00–2:30 ptg	Pra-pembukaan kedua	Seperti pagi; lelongan pembukaan kedua pada 2:30 ptg.
2:30–4:45 ptg	Dagangan berterusan	Padanan berterusan.
4:45–4:50 ptg	Pra-penutupan	Order baharu atau diubah mesti dalam Had Harga Terakhir ($\pm 8\%$, atau ± 8 sen bawah RM1). Harga Penutupan Teori (TCP) dikira.
4:50 ptg	Lelongan penutupan	Order dipadankan pada harga penutupan.
4:50–5:00 ptg	Trading at Last (TAL)	Order hanya boleh dipadankan pada harga penutupan.

ILUSTRASI KONSEP / ILL-CH02-002

Garis masa sehari dagangan Bursa

Rajah 2.2 — Garis masa sehari dagangan Bursa. Harga buka dan tutup harian di Bursa datang daripada lelongan, bukan daripada urus niaga pertama atau terakhir. Sesi petang mempunyai lelongan pembukaannya sendiri pada 2:30 petang.

Ilustrasi konsep — bukan data harga sebenar.

Rajah 2.2 (ilustrasi di atas) meringkaskan garis masa ini. Tiga perkara penting bagi trader. Pertama, harga buka dan tutup pada carta harian ialah hasil **lelongan**, jadi gap pada jam 9:00 pagi ialah harga sebenar yang dipadankan, bukan ralat. Kedua, lelongan 2:30 petang ialah "pembukaan kedua" — carta intrahari boleh menunjukkan gap kecil selepas rehat. Ketiga, order Day yang tidak dipadankan pada sesi pagi dibawa ke petang tanpa kehilangan giliran [S-001].

Bagaimana order dipadankan. Bursa menggunakan **keutamaan harga-masa** (price-time priority): harga lebih baik dipadankan dahulu (bida lebih tinggi, tawaran lebih rendah), dan antara harga yang sama, order yang masuk lebih awal menang [S-014]. Jika anda **mengubah harga** atau **menambah kuantiti**, order anda menerima cap masa baharu dan jatuh ke belakang barisan. Mengurangkan kuantiti tidak menjejaskan giliran. Jadi apabila anda "beratur" di bida RM1.20 bersama ratusan lot lain, anda di hujung barisan; menaikkan bida satu tick ke RM1.21 mungkin mempercepat padanan tetapi menambah kos. Itu keputusan kos lawan kepastian, bukan soal sabar semata-mata.

Jenis order: apa yang ada di Bursa, apa yang ada di aplikasi broker

Enjin dagangan Bursa sendiri menyokong order **Limit** (pada harga ditetapkan atau lebih baik), **Market** (menyapu tawaran terbaik di pihak bertentangan), **Market-to-Limit**, **Stop Limit** dan **Stop Market** (tersembunyi sehingga dicetuskan), order khusus lelongan, serta **OCO** [S-014]. Tempoh sah Good-Till-Date dan Good-Till-Cancel **maksimum 30 hari kalendar**, dan order ini ditarik balik oleh Bursa pada hari cum terakhir sesuatu tindakan korporat atau apabila saham digantung.

Ciri seperti trailing stop, "smart order" atau GTC lebih 30 hari pula tinggal dalam sistem broker, bukan di Bursa, dan kelakuannya berbeza antara broker. Contohnya, setakat Oktober 2026, moomoo Malaysia menawarkan trailing stop (hanya untuk menutup posisi, dan menjadi order market apabila dicetuskan) serta validiti Good-Til-Canceled sehingga 90 hari, manakala Rakuten Trade menawarkan order Day dan Good Till Date sehingga 30 hari kalendar [S-089], [S-090]. Sebelum bergantung kepada stop automatik, semak bila ia dicetuskan dan sama ada ia menjadi order market atau limit.

T+2, contra dan jual paksa

Penyelesaian di Bursa ialah **T+2** — dua hari pasaran selepas tarikh urus niaga — sejak 29 April 2019 [S-010]. Pembeli mesti membayar sebelum 2:00 petang pada T+2 [S-012].

Contra bermaksud menjual saham yang belum dibayar sebelum 2:00 petang T+2, lalu menyelesaikan perbezaan untung atau rugi sahaja. Ia sah di bawah Peraturan 9.09(3), tetapi ia **keistimewaan yang diberi broker, bukan hak pelanggan**, dan perbezaan rugi mesti dijelaskan dalam 5 hari pasaran [S-012], [S-005]. Jika pembeli gagal membayar, broker **wajib** menjual paksa (selling-out) dari 2:00 petang T+2 hingga T+3, tanpa notis [S-012]. Dalam erti kata lain, belian yang tidak dibayar akan dijual paksa, tanpa mengira apa yang carta katakan.

SEMAK RISIKO

Buku ini tidak mengajar trading contra. Membeli saham tanpa wang untuk membayarnya ialah leveraj tersembunyi: kerugian anda tidak dihadkan oleh baki tunai, dan jual paksa berlaku pada masa yang tidak anda pilih. Broker dalam talian lazimnya menawarkan kedua-dua jenis akaun: akaun tunai di hadapan (cash upfront) yang hanya menggunakan baki tunai anda, dan akaun contra dengan had dagangan berganda — contohnya Rakuten Trade membenarkan dagangan sehingga lima kali baki akaun contra, dengan penyelesaian penuh dalam dua hari [S-089]. Semua contoh dalam buku ini menganggap akaun tunai di hadapan.

Kos urus niaga dalam ringgit

Setiap trade saham biasa membawa tiga kos utama di kedua-dua belah (beli dan jual) [S-003], [S-012]:

- **Brokerage** — boleh dirunding sepenuhnya untuk dagangan dalam talian; kadar sebenar bergantung pada broker.
- **Yuran penjelasan** (clearing fee) — 0.03% nilai kontrak, maksimum RM1,000.
- **Duti setem** — RM1 bagi setiap RM1,000 atau sebahagiannya, maksimum RM1,000 (sah hingga 12 Julai 2028 di bawah perintah remitan 2023) [S-040].

Bagi saham biasa, tiada SST dikenakan ke atas brokerage dan yuran penjelasan [S-011]. Semua angka ini betul setakat 16 Oktober 2026.

Untuk contoh dalam buku ini, kita menggunakan **Model Kos Ilustrasi (MKI)**: brokerage 0.10% dengan minimum RM8.00, yuran penjelasan 0.03% dan duti setem seperti di atas. **MKI ialah andaian ilustrasi, bukan jadual mana-mana broker.** Gantikan dengan kadar broker anda sendiri.

CONTOH KIRAAN

Trade RM2,000 (1,000 unit pada RM2.00), satu belah: Brokerage: $0.10\% \times RM2,000 = RM2.00$, lebih rendah daripada minimum, jadi **RM8.00**. Yuran penjelasan: $0.03\% \times RM2,000 = RM0.60$. Duti setem: $RM2,000 \div RM1,000 = 2$ blok $\rightarrow$ **RM2.00**. Jumlah satu belah = **RM10.60**. Pergi-balik (beli dan jual pada harga sama) = **RM21.20**, iaitu 1.06% nilai trade.

Jadual berikut dikira dengan MKI:

Saiz trade	Contoh	Kos satu belah	Kos pergi-balik	% nilai	Harga pulang modal
RM500	1,000 unit @ RM0.50	RM9.15	RM18.30	3.66%	RM0.52 (4 tick, +4.0%)
RM2,000	1,000 unit @ RM2.00	RM10.60	RM21.20	1.06%	RM2.03 (3 tick, +1.5%)
RM10,000	2,000 unit @ RM5.00	RM23.00	RM46.00	0.46%	RM5.03 (3 tick, +0.6%)
RM50,000	10,000 unit @ RM5.00	RM115.00	RM230.00	0.46%	RM5.03 (3 tick, +0.6%)

Brokerage minimum RM8 mendominasi trade kecil. Bagi trade RM500, saham perlu naik 4% hanya untuk pulang modal. Melebihi kira-kira RM8,000 setiap trade, minimum itu tidak lagi mengikat dan kos menjadi hampir rata pada 0.46% pergi-balik.

Kesan ini berganda apabila trade dibuat kerap. Bandingkan dua trader dengan pusing ganti (turnover) yang sama, RM20,000 sebulan. Trader A membuat 10 trade pergi-balik bernilai RM2,000: $10 \times \text{RM}21.20 \times 12 \text{ bulan} = \textbf{RM2,544 setahun}$. Trader B membuat 2 trade bernilai RM10,000: $2 \times \text{RM}46.00 \times 12 = \textbf{RM1,104 setahun}$. Nilai yang sama didagangkan, tetapi kos Trader A 2.3 kali ganda.

ILUSTRASI KONSEP / ILL-CH02-001

Kos tersembunyi trading kerap

Pusing ganti sama: RM20,000 sebulan

10 trade × RM2,000 sebulan RM21.20 setiap pergi-balik RM2,544 setahun	2 trade × RM10,000 sebulan RM46.00 setiap pergi-balik RM1,104 setahun
Pecahan kos satu belah	Pecahan kos satu belah
Brokerage minimum RM8 RM8.00	Brokerage RM10.00
Yuran penjelasan RM0.60	Yuran penjelasan RM3.00
Duti setem RM2.00	Duti setem RM10.00
Jumlah satu belah RM10.60	Jumlah satu belah RM23.00

Model Kos Ilustrasi (MKI), bukan jadual mana-mana broker; belum termasuk spread dan slippage.

Rajah 2.3 — Kos tersembunyi trading kerap. Dengan nilai dagangan yang sama, trade kecil yang kerap membayar kos jauh lebih tinggi kerana brokerage minimum dikenakan pada setiap kontrak.

Ilustrasi konsep — bukan data harga sebenar.

Rajah 2.3 (ilustrasi di atas) membandingkan kedua-dua trader itu. Angka ini belum termasuk kos yang tidak muncul dalam nota kontrak: spread dan slippage.

Spread dan slippage: kos yang tidak dicetak

Spread ialah jurang antara bida terbaik dan tawaran terbaik. Jika anda membeli pada harga tawaran dan perlu menjual pada harga bida, anda bermula dengan rugi sekurang-kurangnya satu tick. **Slippage** pula ialah perbezaan antara harga yang anda rancang dan harga yang benar-benar dipadankan — biasanya berlaku pada order market, stop yang dicetuskan, atau ketika pasaran bergerak laju.

Jadual berikut menggabungkan saiz tick, kos MKI dan spread untuk posisi bernilai lebih kurang RM3,000:

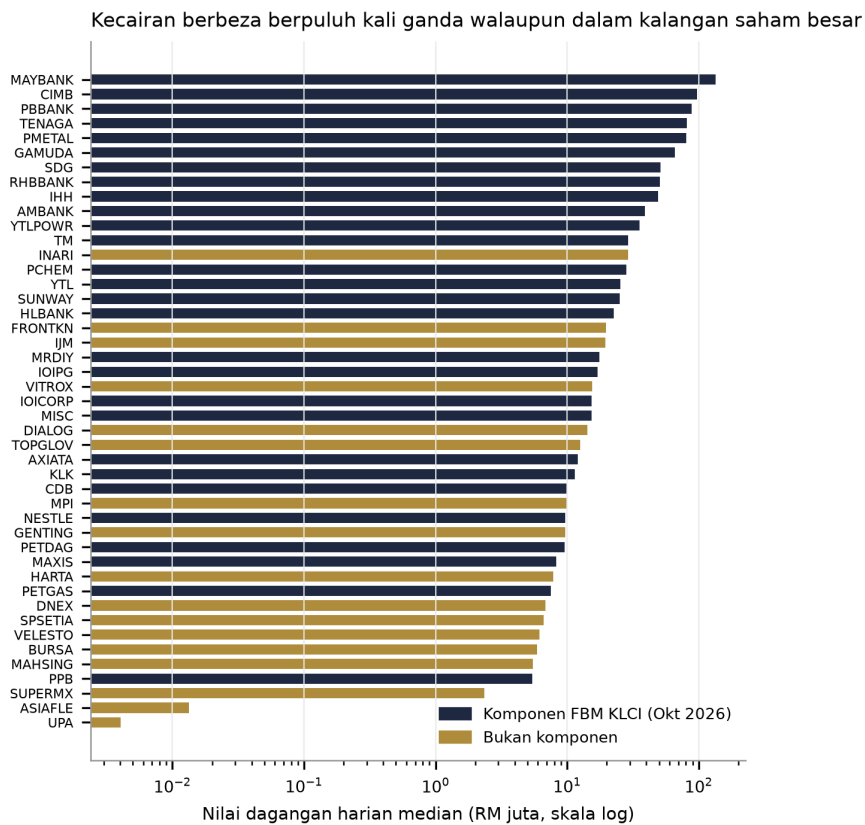
Harga	Posisi	Kos pergi-balik	Harga pulang modal	Tick diperlukan	Gerakan diperlukan	Kos spread satu tick
RM0.30	10,000 unit (RM3,000)	RM23.80	RM0.305	1	+1.67%	RM50 (1.67%)
RM1.50	2,000 unit (RM3,000)	RM23.80	RM1.52	2	+1.33%	RM20 (0.67%)
RM8.00	400 unit (RM3,200)	RM25.92	RM8.07	7	+0.88%	RM4 (0.13%)

Saham RM0.30 nampaknya hanya perlu naik "satu tick" untuk pulang modal — tetapi satu tick itu 1.67%, dan jika spreadnya satu tick, anda sudah rugi RM50 sebaik membeli. Bagi saham RM8.00, harga perlu naik 7 tick, tetapi setiap tick hanya 0.13%. Saham murah bukan saham "murah untuk didagangkan".

Kecairan dan saiz syarikat

Kecairan ialah kemudahan untuk membeli atau menjual tanpa menggerakkan harga dengan ketara. Ukurannya yang paling berguna ialah **nilai dagangan dalam ringgit**, bukan bilangan unit — 10 juta unit saham 5 sen hanya bernilai RM500,000.

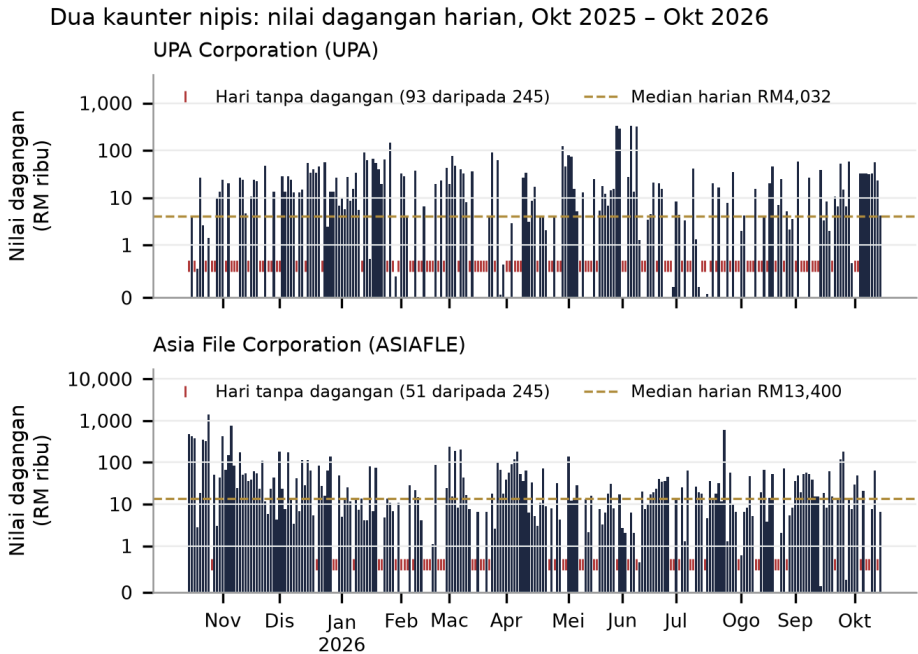
Permodalan pasaran ($\text{harga} \times \text{bilangan saham diterbitkan}$) memberi gambaran saiz syarikat, tetapi syarikat besar tidak semestinya cair.

Rajah 2.4 — Nilai dagangan harian median, Oktober 2025 hingga Oktober 2026. Dikira sebagai harga tutup × volume bagi setiap saham dalam set data buku. Median Maybank sekitar RM135 juta sehari; Supermax sekitar RM2.4 juta — kira-kira 57 kali lebih kecil, walaupun kedua-duanya saham terkenal. Dua kaunter paling nipis dalam set data, UPA dan ASIAFLE, mempunyai median jauh di bawah RM1 juta (dua bar paling bawah) dan diperincikan dalam Rajah 2.5.

ID Rajah	CHART-CH02-002	Syarikat	Universe kajian (45 saham)
Simbol Bursa	pelbagai	Bursa / Penyedia	Bursa Malaysia (MYX)
Timeframe	1D	Tempoh	2025-10-15 hingga 2026-10-14
Indikator	Nilai dagangan harian = harga tutup × volume (anggaran)	Sumber data	TradingView MCP
Dijana oleh	Python (matplotlib) — scripts/generate_charts.py	Tarikh dijana	2026-10-17
Pelarasan	Dilaraskan untuk pecahan saham dan terbitan bonus (split-adjusted, TradingView); dividen tunai dan sesetengah tindakan korporat lain TIDAK dilaraskan		
Objektif pembelajaran	Menunjukkan julat kecairan dan sebab kecairan mesti diukur dalam RM, bukan bilangan unit.		
Kaveat penting	Nilai dagangan dianggar daripada harga tutup × volume; bukan nilai dagangan rasmi Bursa. Universe terhad kepada saham dalam set data buku.		

Untuk melihat rupa kecairan nipis, Rajah 2.5 menunjukkan dua kaunter dalam set data yang paling jarang didagangkan.

Rajah 2.5 — Dua kaunter nipis, 15 Oktober 2025 hingga 14 Oktober 2026. Dalam 245 hari dagangan, UPA tidak mencatat sebarang urus niaga pada 93 hari (38%) dan nilai dagangan harian mediannya ialah RM4,032. ASIAFLE tiada urus niaga pada 51 hari (21%), dengan median RM13,400. Nilai dianggar daripada harga tutup $\times$ volume. Carta ini menerangkan tingkah laku dagangan sahaja, bukan kualiti perniagaan syarikat.

ID Rajah	CHART-CH02-004	Syarikat	UPA Corporation Berhad; Asia File Corporation Berhad
Simbol Bursa	UPA (7757); ASIAFLE (7129)	Bursa / Penyedia	Bursa Malaysia (MYX)
Timeframe	1D	Tempoh	2025-10-15 hingga 2026-10-14
Indikator	Nilai dagangan harian = harga tutup $\times$ volume (anggaran); median 245 hari dagangan	Sumber data	TradingView MCP
Dijana oleh	Python (matplotlib) — scripts/generate_charts.py	Tarikh dijana	2026-10-17
Pelarasan	Dilaraskan untuk pecahan saham dan terbitan bonus (split-adjusted, TradingView); dividen tunai dan sesetengah tindakan korporat lain TIDAK dilaraskan		
Objektif pembelajaran	Menunjukkan maksud kecairan nipis dalam ringgit: banyak hari tanpa urus niaga dan nilai harian median yang lebih kecil daripada saiz posisi ramai trader runcit.		
Kaveat penting	Nilai dagangan dianggar (harga tutup $\times$ volume), bukan nilai rasmi Bursa. Skala paksi-y separa-log. Penerangan tingkah laku dagangan sahaja; tiada penilaian terhadap syarikat atau perniagaannya.		

Posisi RM20,000 dalam UPA bersamaan hampir lima kali nilai dagangan median sehari. Untuk keluar, anda mungkin perlu menjual sedikit demi sedikit selama beberapa hari atau menerima harga jauh lebih rendah. Stop loss di kaunter begini

lebih menyerupai harapan daripada jaminan. Bab 30 membincangkan bila kecairan nipis bermakna "jangan trade langsung".

Had harga, circuit breaker, halt dan penggantungan

Bursa mempunyai tiga lapisan had harga [S-014] (setakat Manual Dagangan v39, 28 Ogos 2026):

- **Had statik** — sepanjang hari, $\pm 30\%$ daripada harga rujukan (biasanya harga tutup semalam) bagi saham RM1.00 ke atas, atau **± 30 sen** bagi saham bawah RM1.00. Untuk saham dengan harga rujukan RM0.40, julat hari itu ialah RM0.10 hingga RM0.70 — iaitu $\pm 75\%$. Inilah sebabnya saham penny boleh bergerak jauh lebih ganas dalam peratus.
- **Had dinamik** — $\pm 8\%$ daripada harga terakhir didagangkan (atau ± 8 sen bawah RM1.00), dikemas kini sepanjang dagangan berterusan. Order masuk yang akan dipadankan di luar julat ini **dibuang** (purged), termasuk baki yang belum dipadankan. Bagi saham pada RM5.00, julatnya RM4.60–RM5.40.
- **Had harga terakhir** — $\pm 8\%$ (atau ± 8 sen) semasa pra-penutupan.

Akibatnya penting: stop market yang dicetuskan pada kaunter nipis mungkin **tidak dipadankan langsung** kerana dibuang oleh had dinamik, dan anda kekal dalam posisi.

Pada peringkat pasaran, **circuit breaker** dicetuskan apabila FBM KLCI jatuh 10%, 15% atau 20% berbanding penutupan semalam. Tahap 1 dan 2 menghentikan dagangan sejam atau hingga hujung sesi bergantung pada masa; Tahap 3 menghentikan dagangan untuk baki hari dan semua order dibuang [S-014].

Bezakan juga **halt** dan **penggantungan** (suspension). Ketika halt — contohnya selepas pengumuman material dalam waktu dagangan — order boleh dimasukkan tetapi tiada padanan; misalnya, pengumuman material yang dikeluarkan antara 9:00 dan 11:00 pagi menyebabkan halt selama sejam. Ketika penggantungan, order tidak boleh dimasukkan dan buku order dikosongkan [S-014].

Pertanyaan UMA (Unusual Market Activity) dikeluarkan apabila harga atau aktiviti sesuatu saham luar biasa. Syarikat wajib menyiasat dan mengumumkan punca, atau menyatakan bahawa tiada perkembangan yang belum didedahkan [S-021], [S-045]. UMA ialah kewajipan pendedahan, **bukan isyarat beli atau jual**. Baca jawapan syarikat; jangan baca niat di sebaliknya.

Pengumuman material dan musim keputusan

Syarikat tersenarai wajib mendedahkan maklumat material dengan segera melalui pengumuman kepada Bursa, bukan kepada media dahulu [S-021]. Laporan suku tahunan mesti diterbitkan dalam dua bulan selepas akhir suku. Bagi syarikat dengan tahun kewangan berakhir Disember, ini menjadikan akhir Februari, Mei, Ogos dan November sebagai "musim keputusan" — kalendar ini terbitan daripada peraturan, bukan peraturan itu sendiri. Kesan pengumuman selepas waktu dagangan biasanya muncul sebagai gap pada harga pembukaan seterusnya. Swing trader yang memegang posisi merentasi tarikh keputusan sedang mengambil risiko peristiwa, sama ada sedar atau tidak.

Tindakan korporat dan tarikh ex

Saham didagangkan **ex** (tanpa hak) bermula **satu hari pasaran sebelum Tarikh Kelayakan** (E) [S-012]. Dengan T+2, hari cum terakhir ialah E - 2: pembeli pada hari itu selesai pada E dan layak. Pembeli pada tarikh ex (E - 1) selesai pada E + 1 dan tidak layak.

- **Dividen** — pengumuman mesti dibuat sekurang-kurangnya 10 hari pasaran sebelum E, dan bayaran dibuat dalam sebulan selepas E [S-021].
- **Terbitan hak (rights)** — hak boleh didagangkan "nil-paid" bermula sehari pasaran selepas tarikh tutup buku, dan dagangan hak berhenti 5 hari pasaran sebelum tarikh akhir penerimaan [S-022]. Selepas itu hak tidak boleh dijual lagi.
- **Bonus dan pecahan saham** — harga dilaraskan secara mekanikal. Pada data yang tidak dilaraskan, ini kelihatan seperti "kejatuhan" besar yang palsu. Saiz tick relatif juga boleh berubah: saham RM12.00 (tick 2 sen, 0.17%) yang dipecahkan satu kepada empat menjadi kira-kira RM3.00 (tick 1 sen, 0.33%).

Rajah 2.6 menunjukkan contoh dividen sebenar:

Rajah 2.6 — Maybank pada tarikh ex dividen interim pertama, September 2026.

Maybank mengumumkan dividen interim pertama satu peringkat sebanyak RM0.31 sesaham pada 9 September 2026 (RM0.26 tunai, RM0.05 boleh dilabur semula melalui DRP), dengan tarikh ex 23 September, tarikh kelayakan 24 September dan bayaran 22 Oktober 2026. Pada 22 September, hari cum terakhir, saham ditutup RM10.44. Secara teori, harga selepas dividen ialah $RM10.44 - RM0.31 = RM10.13$ (bukan harga tick yang sah; harga rujukan sebenar ditetapkan oleh Bursa). Pada 23 September, saham dibuka RM10.28 dan ditutup RM10.14 — penurunan 30 sen yang hampir sama dengan dividen.

ID Rajah	CHART-CH02-003	Syarikat	Malayan Banking Berhad
Simbol Bursa	MAYBANK (1155)	Bursa / Penyedia	Bursa Malaysia (MYX)
Timeframe	1D	Tempoh	2026-08-03 hingga 2026-10-14
Indikator	Volume; purata volume 20 hari	Sumber data	TradingView MCP
Dijana oleh	Python (matplotlib) — scripts/generate_charts.py	Tarikh dijana	2026-10-17
Pelarasan	Dilaraskan untuk pecahan saham dan terbitan bonus (split-adjusted, TradingView); dividen tunai dan sesetengah tindakan korporat lain TIDAK dilaraskan		
Objektif pembelajaran	Menunjukkan penurunan harga mekanikal pada tarikh ex dividen dan sebab tarikh ex mesti disemak sebelum meletakkan stop atau membaca 'gap down'.		
Kaveat penting	Data tidak dilaraskan untuk dividen (dilaraskan untuk pecahan saham sahaja). Harga rujukan sebenar pada tarikh ex ditetapkan oleh Bursa; RM10.13 hanyalah kiraan teori dan bukan harga tick yang sah. Dividen RM0.31 (RM0.26 tunai + RM0.05 boleh dilabur semula melalui DRP) disahkan daripada pengumuman korporat (rujukan ENT-09092026-00006) dan kalendar dividen TradingView. Satu contoh; bukan corak umum.		

"Gap down" itu tidak memerlukan analisis teknikal. Pemegang saham pada 22 September tidak kehilangan apa-apa: harga turun 30 sen, tetapi mereka layak menerima 31 sen. Membeli sehari sebelum tarikh ex "untuk dividen" biasanya hanya menukar harga kepada tunai, ditolak kos. Trader yang meletakkan stop pada

RM10.20 sebelum tarikh ex pula akan terkeluar kerana pelarasan mekanikal, bukan kerana idea tradenya salah. Ingat juga bahawa order GTD dan GTC ditarik balik pada hari cum terakhir — masukkan semula selepas tarikh ex.

Di bawah sistem satu peringkat, cukai atas keuntungan syarikat adalah muktamad dan dividen dikecualikan cukai di peringkat pemegang saham. Pengecualiannya: mulai tahun taksiran 2025, individu dikenakan cukai 2% ke atas pendapatan dividen tahunan yang melebihi RM100,000; hanya jumlah yang melebihi RM100,000 dikenakan cukai, dan beberapa jenis dividen dikecualikan [S-082], [S-083]. Jika dividen tahunan anda menghampiri ambang itu, semak dengan LHDN atau perunding cukai.

Indeks, peserta pasaran dan senarai Syariah

Indeks. Setakat Oktober 2026, FBM KLCI mengandungi 30 syarikat terbesar yang layak [S-025]. Di bawah peraturan asas FTSE Russell versi 6.2 (September 2026), KLCI akan dikembangkan kepada **50 syarikat**, manakala FBM70 menjadi FBM Mid Cap (50 syarikat) [S-026]. Fasa 1 dilaporkan berkuat kuasa pada **21 Disember 2026**, dengan 20 komponen baharu pada separuh pemberat, dan Fasa 2 pada **21 Jun 2027** [S-029]. Pengembangan itu disahkan daripada dokumen primer; tarikh fasa disahkan daripada sumber sekunder sahaja. Akibatnya, carta KLCI sebelum dan selepas Disember 2026 bukan perbandingan yang setara. Semakan indeks biasa dibuat pada Jun dan Disember [S-025].

Siapa yang berdagang. Mulai 6 April 2026, Bursa mengklasifikasikan semula akaun nomini kepada runcit atau institusi [S-034], [S-035]. Di bawah asas baharu, penyertaan mengikut nilai dagangan pada 2025 ialah: institusi asing 31.05%, institusi tempatan 39.79% dan runcit 29.16%. Di bawah asas lama, angka runcit 2025 hanya 17.91% — jadi dakwaan "runcit cuma 20% pasaran" sudah lapuk. Institusi asing menjual bersih RM22.47 bilion pada 2025. Jangan bandingkan angka sebelum dan selepas April 2026 tanpa menyatakankan asasnya.

Senarai Syariah. Majlis Penasihat Syariah SC mengemas kini senarai sekuriti patuh Syariah pada **Jumaat terakhir Mei dan November** [S-032]. Bagi tahun kewangan berakhir pada atau selepas 31 Disember 2025, saringan menggunakan satu penanda aras aktiviti perniagaan **5%** dan dua nisbah kewangan (tunai konvensional dan hutang berfaedah) masing-masing **di bawah 33%**; penanda aras 20% lama telah dimansuhkan [S-030], [S-031]. Perubahan status boleh mencetuskan jualan oleh dana Syariah — satu punca volume luar biasa yang sah.

NOTA TRADER

Kotak perbandingan — jualan singkat di Bursa (bukan untuk pemula).

Bursa membenarkan Jualan Singkat Terkawal (RSS) dan Jualan Singkat Intrahari (IDSS), hanya bagi **Sekuriti Diluluskan** — 421 sekuriti setakat senarai yang berkuat kuasa 8 Julai 2026; senarai ini dikemas kini lebih kurang dua kali setahun [S-007], [S-006]. RSS memerlukan saham dipinjam terlebih dahulu; IDSS mesti ditutup pada hari yang sama dan tidak boleh melalui akaun margin [S-013], [S-014]. Kedua-duanya tertakluk pada **peraturan at-tick**: harga jual mesti pada atau melebihi tawaran terbaik, jadi penjual singkat tidak boleh "memukul bida". Kategori Proprietary Day Trader telah dimansuhkan pada 2 Oktober 2023 [S-015]. Buku ini menggunakan pendekatan beli sahaja (long-only). Menjual saham yang anda tidak miliki tanpa pinjaman akan gagal diserahkan dan dikenakan buying-in serta fi 1% [S-003].

Instrumen berisiko lebih tinggi

SEMAK RISIKO

Kotak amaran — instrumen ini bukan "saham murah".

- **Waran berstruktur** (call, put, CBBC) — ke atas saham, sekumpulan saham, indeks atau ETF; tamat tempoh dalam 6 bulan hingga 5 tahun dan **tidak bernilai selepas tamat tempoh**. Leveraj membesarkan kerugian, dan pelabur mesti menandatangani penyata pendedahan risiko [S-036]. Had harganya $\pm 30\%$ bagi **setiap sesi** [S-014]. Waran 5 sen bergerak 0.5 sen setiap tick — satu tick ialah 10%.
- **Waran syarikat** — instrumen berbeza daripada waran berstruktur; jangan bandingkan kedua-duanya pada carta. Waran syarikat dikeluarkan oleh syarikat itu sendiri dan memberi hak, bukan kewajipan, untuk melanggan saham biasa baharu pada harga yang ditetapkan; tempoh matangnya sehingga 10 tahun, dan waran yang tidak dilaksanakan menjadi tidak bernilai selepas tarikh matang [S-084]. Waran berstruktur pula dikeluarkan oleh pihak ketiga (broker atau institusi kewangan yang layak) dan tidak menghasilkan saham baharu [S-085]. Terma setiap waran syarikat — harga laksana, nisbah dan tarikh matang — ada dalam dokumen terbitannya. Brokerage dan yuran penjelasan bagi waran, ETF dan REIT dikenakan SST 8% sejak 1 Oktober 2025 (sumber sekunder) [S-042], [S-043].
- **ETF berleveraj dan songsang** — harga rujukan dan had harganya ditetapkan bagi setiap sesi [S-014]. Produk ini direka untuk pendedahan berganda atau terbalik, bukan untuk dipegang tanpa memahami mekanismenya.
- **CFD** — kontrak dengan pembekal CFD berlesen, bukan pemilikan saham, dan berleveraj; dikawal di bawah Garis Panduan SC mengenai Contracts for Difference (dikeluarkan 6 April 2018, disemak 14 Jun 2024) [S-048].
- **Niaga hadapan FKLI dan FCPO** — kontrak niaga hadapan indeks FBM KLCI dan minyak sawit mentah di Bursa Malaysia Derivatives [S-049]. Ia menggunakan margin, jadi kerugian boleh melebihi wang yang didepositkan.

Buku ini tidak mengajar penggunaan mana-mana instrumen di atas.

Perlindungan pelabur: apa yang dilindungi, apa yang tidak

Saham anda dipegang sebagai catatan dalam akaun **CDS** (Central Depository System) yang dibuka melalui broker [S-009]; kebanyakan akaun baharu melalui broker digital ialah akaun nomini [S-035]. **Dana Pampasan Pasaran Modal** (CMCF),

wujud sejak 28 Disember 2012, membayar pampasan kepada pelabur individu apabila pengantara berlesen gagal kerana penipuan — dilaporkan sehingga RM100,000 [S-008], [S-046]. Dana Pampasan Bursa Depository meliputi kerugian daripada jenayah komputer, kecuaiannya depository dan seumpamanya, sehingga RM100,000 setiap tuntutan [S-008]. **SIDREC** menyelesaikan pertikaian kewangan antara pelabur dan pengantara ahli.

Tiada satu pun daripada ini melindungi anda daripada **kerugian pasaran**. Jika saham yang anda beli jatuh 40%, itu risiko anda sepenuhnya.

Kesilapan Lazim

KESILAPAN LAZIM

- **Menganggap saham penny murah untuk didagangkan.** Satu tick pada saham 30 sen ialah 1.67% — spread sahaja boleh memakan keuntungan.
- **Membuat trade kecil yang kerap.** Brokerage minimum menjadikan trade RM500 memerlukan kenaikan 4% hanya untuk pulang modal (MKI).
- **Menyangka stop loss pasti dipadankan.** Had dinamik boleh membuang order, dan kaunter nipis mungkin tiada pembeli.
- **Membaca gap tarikh ex sebagai isyarat jual.** Penurunan itu mekanikal; semak kalendar tindakan korporat.
- **Menggunakan fakta lama.** KLCI, saringan Syariah dan data penyertaan runcit semuanya berubah pada 2025–2026.

Senarai Semak

- ☐ Saya tahu sama ada saham ini di Pasaran Utama atau ACE, dan berapa harga satu lot.
- ☐ Saya tahu saiz tick saham ini dan berapa peratus satu tick.
- ☐ Saya telah mengira kos pergi-balik dan harga pulang modal dengan kadar broker saya.
- ☐ Saya telah menyemak nilai dagangan harian dalam RM berbanding saiz posisi saya.
- ☐ Saya telah menyemak tarikh ex, tarikh keputusan suku tahunan dan pengumuman terbaharu.
- ☐ Saya faham bagaimana stop saya dilaksanakan dan apa yang berlaku jika ia tidak dipadankan.

Uji Kefahaman

1. Saham A berharga RM0.995 dan saham B RM1.00. Berapakah satu tick bagi setiap saham dalam peratus, dan kenapa perbezaan ini penting?
2. Dengan MKI, kira kos satu belah bagi pembelian 3,000 unit saham pada RM1.20.
3. Tarikh kelayakan sesuatu dividen ialah hari Khamis. Bilakah tarikh ex dan hari cum terakhir (anggap tiada cuti umum)? Jika anda membeli pada tarikh ex, adakah anda layak?
4. Kenapa stop market yang dicetuskan pada kaunter nipis mungkin tidak dipadankan sepenuhnya?
5. Berdasarkan Rajah 2.6, kenapa penurunan Maybank pada 23 September 2026 tidak sepatutnya dibaca sebagai isyarat teknikal?

Latihan

1. Dapatkan jadual yuran broker anda. Kira semula jadual kos pergi-balik bab ini (RM500, RM2,000, RM10,000, RM50,000) dengan kadar sebenar anda.
2. Pilih tiga saham dalam watchlist anda. Untuk setiap satu, catat harga, saiz tick, satu tick sebagai %, nilai dagangan harian anggaran dan tarikh keputusan suku tahunan seterusnya.
3. Buka pengumuman korporat Bursa untuk satu saham pilihan anda dan cari tindakan korporat terakhirnya. Kenal pasti tarikh ex dan lihat apa yang berlaku pada carta hari itu.

Rumusan

Peraturan Bursa membentuk setiap trade sebelum analisis bermula. Lot 100 unit boleh menjadikan saham mahal tidak boleh dibeli dalam had risiko akaun kecil. Saiz tick menjadikan satu tick bernilai 5% pada saham 10 sen tetapi 0.10% pada saham RM9.99. Harga buka dan tutup datang daripada lelongan, dan keutamaan harga-masa menentukan siapa yang dipadankan dahulu. Kos MKI menunjukkan trade RM500 memerlukan kenaikan 4% untuk pulang modal, manakala spread dan slippage menambah kos yang tidak dicetak. Had dinamik, halt dan kecairan nipis bermaksud stop loss tidak dijamin. Tarikh ex mencipta gap mekanikal, dan indeks, saringan Syariah serta statistik penyertaan telah berubah pada 2025–2026. Bab 3 akan menunjukkan bagaimana semua geseran ini boleh menjadikan analisis yang betul sebuah trade yang rugi.